

आ.व. २०७४।७५ को धितोपत्र सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम सम्बन्धमा पत्रकार भेटघाट

आर्थिक सम्बृद्धिका लागि आवश्यक पुँजी वचतकर्ताबाट उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ प्रवाहित गर्ने माध्यमको रूपमा रहेको धितोपत्र बजारको स्वच्छ, पारदर्शी तथा प्रभावकारी संचालन र धितोपत्रमा लगानी गर्ने लगानीकर्ताको हित संरक्षण हुने लगानीमैत्री वातावरण बनाउन धितोपत्र बजारको नियमन तथा सुपरिवेक्षणलाई प्रभावकारी ढंगले अगाडि बढाइरहेको बोर्डले निदृष्ट नीति तथा कार्यक्रममार्फत् धितोपत्र बजारको सुधार तथा विकासमा जोड दिएको छ ।

१. आ.व. २०७३।७४ को धितोपत्र बजारको समीक्षा

आ.व. २०७३।७४ मा नेपालको धितोपत्र बजारमा विभिन्न उतारचढाव देखिएको भएतापनि बोर्डबाट भएको बजार सुधार तथा विकासका कारण सर्वसाधारणको सहभागितामा बृद्धि भई समग्रमा धितोपत्र बजार उत्साहजनक रहेको छ । यस अवधिमा धितोपत्रको प्राथमिक तथा दोस्रो बजार परिसूचकको विश्लेषण गर्दा बजारको अवस्था मिश्रित देखिएको छ । समीक्षा वर्षमा सेयरको प्रारम्भिक सार्वजनिक निष्काशन गर्ने कम्पनीहरूको संख्यामा केही बृद्धि भएपनि निष्काशन रकममा भने करिब ४५ प्रतिशतले संकुचन आएको छ । यसबाहेक प्राथमिक बजारका अन्य परिसूचकहरू हकप्रद, थप तथा सामूहिक लगानी कोष निष्काशनमा अघिल्लो आ.व.को तुलनामा उल्लेखनिय बृद्धि भई प्राथमिक बजारमार्फत भएको समग्र पुँजी परिचालनमा दुई गुणाभन्दा बढी बृद्धि भएको छ । दोस्रो बजारतर्फ कारोवार, फ्लोट बजार पुँजीकरणमा बृद्धि भएको छ र अन्य परिसूचकमा सामान्य गिरावट आएको छ । धितोपत्रको प्राथमिक र दोस्रो बजारको अवस्थालाई तालिका १ र २ मा विस्तृत रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२. आ.व. २०७३।७४ मा भएका बजार विकास तथा सुधारसम्बन्धी कार्य प्रगति

धितोपत्र बजार विकास तथा सुधारको विशेष वर्षको रूपमा रहेको आ.व. २०७३।७४ मा धितोपत्र बजार सुधार तथा विकाससम्बन्धी देहाय बमोजिमका कार्यहरू सम्पन्न भएका छन्:

२.१ विशेष व्यवस्था सहितको धितोपत्र दर्ता तथा निष्काशन नियमावली, २०७३ र धितोपत्र निष्काशन तथा बाँडफाँड निर्देशिका, २०७४ लागू

- वास्तविक क्षेत्रका कम्पनीलाई सार्वजनिक निष्काशन गर्न प्रोत्साहन (१० प्रतिशत सार्वजनिक निष्काशन गर्न सक्ने व्यवस्था, सार्वजनिक निष्काशन Fixed Pricing मा हुने गरेकोमा Free Pricing with some cap मा हुने (स्वतन्त्र मूल्य निर्धारणमा जानको लागि पूर्वाधार तयार)),
- IFC, ADB जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाले स्थानीय मुद्रामा ऋणपत्र जारी गर्न सक्ने व्यवस्था,
- थप निष्काशनको मूल्य निर्धारणको मापदण्ड,
- प्राथमिक निष्काशनमा सबै आवेदनकर्तालाई न्यूनतम १० कित्ता सेयर बाँडफाँड हुने व्यवस्था,
- प्राथमिक निष्काशनमा प्राकृतिक व्यक्तिले मात्र दरखास्त दिन सक्ने व्यवस्था ।

२.२ सार्वजनिक निष्काशनमा ASBA प्रणाली

- देशभर ७५ जिल्लामा ५५ बैंक तथा वित्तीय संस्थाका करिब २५०० शाखामार्फत प्राथमिक निष्काशन सेवाको पहुँच,
- धितोपत्रको निष्काशनदेखि सूचिकरणसम्मको समयवधि ६ महिनाबाट घटी करिब २ महिनामा ।

२.३ धितोपत्र दलाल व्यवसायीको पुँजी बृद्धि तथा पूर्वाधार व्यवस्था

- धितोपत्र दलालको चुक्ता पुँजी १० गुणाले बृद्धि गरी रु. २० लाखबाट रु. २ करोड पुर्याइएको,
- शाखा कार्यालयको लागि आवश्यक मापदण्ड पूरा गरी बोर्डबाट स्वीकृति लिनुपर्ने,
- दक्ष जनशक्ति, आवश्यक पूर्वाधार विकास गर्नुपर्ने लगायतका व्यवस्था ।

२.४ मर्चेन्ट बैंकको कार्यक्षेत्र विस्तार, पुँजी बृद्धि तथा संस्थागत सुशासनसम्बन्धी व्यवस्था

- मर्चेन्ट बैंकले संस्थागत परामर्शदाताको कार्य गर्न सक्ने,
- तीन गुणाभन्दा बढीले पुँजी बृद्धि,
- संस्थागत सुशासन प्रबलीकरणसम्बन्धी व्यवस्था ।

२.५ नयाँ स्टक एक्सचेन्ज स्थापनासम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था

- बढ्दो अर्थतन्त्र र पुँजी बजारको विस्तारलाई धान्न सक्ने प्रतिस्पर्धी स्टक एक्सचेन्ज स्थापनासम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था ।

२.६ प्रत्यक्ष नियमनकारी निकाय नभएका कम्पनीहरूको हकप्रद तथा थप निष्काशन सम्बन्धमा नयाँ मापदण्ड

२.७ बोर्डका कर्मचारीलाई आचार संहिता २०७३ चैत्रदेखि लागू र आ.व. २०७३।७४ मा तयार भएको बोर्ड सदस्यको आचार संहिता २०७४ श्रावणदेखि लागू

२.८ प्राथमिक निष्काशनमा डिम्याट खाता अनिवार्य, दलाल व्यवसायी शुल्कमा ४० प्रतिशतसम्म र ओटिसी कारोवार शुल्कमा ९० प्रतिशतसम्म कटौती, क्रेडिट रेडिङ्ग व्यवसायलाई प्रतिस्पर्धी बनाउन थप एक कम्पनीलाई सहमति प्रदान, थप तीन क्लियरिङ्ग बैंक संचालन, दोस्रो बजारमा नियमित रुपमा Odd Lot कारोवार शुरु इत्यादि ।

३. आ.व. २०७४/७५ को धितोपत्र सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

बोर्डले धितोपत्र बजारको सुपरिवेक्षण, कानून प्रवलीकरण तथा पूर्वाधार विकासमा जोड दिदै IOSCO को सिद्धान्त अनुरूप धितोपत्र बजार विकास गर्ने र धितोपत्र बजारमा लगानीकर्ताको विश्वास अभिवृद्धि गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिई देहायका आधारमा तयार गरेको आ.व. २०७४/७५ को धितोपत्र सम्बन्धी प्रमुख नीति तथा कार्यक्रमहरु देहाय अनुसार रहेका छन्:

- आ.व. २०७४/७५ को नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट बक्तव्य,
- पाँच वर्षे वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति (२०७३/७४ - २०७७/७८) र १४ औं त्रिवर्षीय योजना,
- IOSCO को सिद्धान्त बमोजिम नेपालको धितोपत्र बजार विकासको लागि गर्नुपर्ने कार्यहरु,
- बोर्डले सरोकारवालालाई आमन्त्रण गरी आयोजना गरेको छलफल कार्यक्रममा प्राप्त उपयुक्त सुझावहरु,
- Commodity Derivatives बजार सम्बन्धी बोर्डले प्राप्त गरेको नियमन जिम्मेवारी ।

आ.व. २०७४/७५ को प्रमुख नीति तथा कार्यक्रमहरु

- सूचिकृत संगठित संस्थाहरुको लागि संस्थागत सुशासन सम्बन्धी निर्देशिका बनाई लागू गर्ने,
- धितोपत्र व्यवसायीहरुको सुपरिवेक्षणलाई प्रभावकारी बनाउन तयार गरिएको Supervision Manual को प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने,
- भेन्चर क्यापिटल र प्राइभेट इक्विटी फण्ड सम्बन्धी अध्ययन गरी आवश्यक नियम बनाउने,
- सामूहिक लगानी कोष अन्तर्गत खुलामुखी योजना प्रवेश गराउने,
- बोर्डको कम्तिमा ५१ प्रतिशत सेयर भएको धितोपत्र बजार प्रशिक्षण संस्था (Securities Market Institute) स्थापना गर्ने,
- बढ्दो अर्थतन्त्र र पुँजी बजारको विस्तारलाई धान्न सक्ने गरी धितोपत्र बजारलाई प्रतिस्पर्धी बनाउन कर्पोरेट मोडलमा नयाँ स्टक एक्सचेन्ज संचालनका लागि सहजीकरण गर्ने,
- Commodity Derivatives बजारको सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक, २०७३ प्रमाणिकरण भई आएपश्चात् लागू गर्न नियमावली बनाई सो बजारलाई नियमनको दायरामा ल्याउने,
- Municipal Bond निष्काशनसम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था तथा ऋणपत्र र अग्राधिकार सेयर बजार विकासको लागि अबलम्वन गरिनुपर्ने प्रोत्साहनमूलक नीतिका सम्बन्धमा अध्ययन गर्ने,
- धितोपत्रमा लगानी गर्ने उद्देश्यले स्थापना भएका लगानी कम्पनीहरुलाई नियमनको दायरामा ल्याउन कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयसँग समन्वय स्थापित गरी आवश्यक कार्य अगाडि बढाउने,
- पुँजी बजार प्रदर्शनी (Capital Market Expo) आयोजना, धितोपत्र बजार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सेमिनार आयोजना, धितोपत्र बजार सम्बन्धी हुलाक टिकट प्रकाशन, SEBON Journal प्रकाशन, रु.५०,०००/- रकमको उत्कृष्ट आर्थिक प्रत्रकारिता पुरस्कार लगायतका कार्यक्रम सहित रजत जयन्ती वर्ष भव्य रुपमा मनाउने,
- धितोपत्र सम्बन्धी तथ्याङ्कको समूचित व्यवस्था गर्ने र धितोपत्र बजार सम्बन्धी अध्ययन/अनुसन्धान कार्यलाई प्रोत्साहन गर्ने,
- धितोपत्र बजारमा गैर आवासीय नेपाली (Non Resident Nepalese) को लगानी खुला गर्ने सम्बन्धी अध्ययन गर्न समिति गठन भैसकेको परिप्रेक्ष्यमा सो सम्बन्धमा आवश्यक कार्यविधि बनाउने,
- Internet मार्फत् धितोपत्र खरिद विक्री आदेश दिन सक्ने व्यवस्था कार्यान्वयमा ल्याउने,
- धितोपत्र दलाल व्यवसायीको कार्यक्षेत्र (मार्जिन ट्रेडिङ्ग, धितोपत्र व्यापारी सेवा) विस्तार सम्बन्धमा अध्ययन गर्ने,
- निश्चित संख्यासम्मको अभौतिकृत हुन बाकी धितोपत्रलाई विक्रीको अवसर दिई त्यस्ता धितोपत्रको तरलता अभिवृद्धि गर्न अभौतिक धितोपत्र कारोवार गर्ने छुट्टै प्लेटफर्मको विकास गर्ने,
- दोस्रो बजारमा लगानी गर्दा स्थायी लेखा नं. (PAN) लाई २०७५/७६ देखि अनिवार्य गर्नको लागि आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने,
- धितोपत्र बजार सम्बन्धी जानकारी तथा सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम व्यापक रुपमा संचालन गर्ने ।

साथै, वास्तविक क्षेत्रका कम्पनीलाई आकर्षित गर्ने, नेप्से तथा सिडिएससीको प्रणालीको संपरिक्षण गर्न सहजीकरण गर्ने, छुट्टै नियमन निकाय नभएका सूचिकृत कम्पनीहरूको नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने, नेप्से तथा सिडिएससीको पुर्नसंरचनामा सहजीकरण गर्ने, बोर्डको संचालन स्वायत्तता बढाउने, धितोपत्रको दोस्रो बजार कारोवारलाई थप प्रतिस्पर्धी एवं विश्वसनीय बनाउन Settlement Guarantee Fund को व्यवस्थाका लागि सहजीकरण गर्ने, बोर्डको आफ्नै कार्यालय भवन बनाउन आवश्यक कार्य अगाडि बढाउने जस्ता कार्यक्रमहरू समेत रहेका छन् ।

उपर्युक्त नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनबाट धितोपत्र बजारमा पूर्वाधारको विकास हुने, बजारको पारदर्शीता बढ्ने, वास्तविक क्षेत्रको बजार प्रवेशमा बृद्धि आउने, लगानीकर्ताहरूलाई उपलब्ध लगानी उपकरणहरूको विकल्पहरूमा बृद्धि आउने, लगानीकर्ताको बजारमा विश्वास अभिवृद्धि हुने तथा धितोपत्रको दोस्रो बजार देशभर विस्तार भई समग्रमा प्राथमिक तथा दोस्रो बजारमा बढोत्तरी आउने र नेपालको धितोपत्र बजार दीर्घकालीन पुँजी परिचालनको महत्वपूर्ण संयन्त्रको रूपमा विकसित हुने बोर्डको विश्वास रहेको छ ।

नीति तथा कार्यक्रमसम्बन्धी विस्तृत जानकारी प्रकाशित “धितोपत्र सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम” पुस्तिकामा समावेश गरिएको छ ।

तालिका-१: धितोपत्रको प्राथमिक बजारको अवस्था

विवरण	आर्थिक वर्ष (रकम रु. अर्बमा)						परिवर्तन प्रतिशत			
	२०७१/७२		२०७२/७३		२०७३/७४		संख्याको आधारमा		रकमको आधारमा	
	संख्या	रकम	संख्या	रकम	संख्या	रकम	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७२/७३	२०७३/७४
सेयरको प्राथमिक निष्काशन	१८	६.९८	१४	२.७६	१७	१.५१	-२२.२२	२१.४३	-६०.४६	-४५.२९
हकप्रद निष्काशन	२२	२.३१	३७	९.४०	७६	४५.६४	६८.१८	१०५.४१	३०६.९३	३८५.५३
थप निष्काशन	-	-	३	५.८३	४	७.९९	-	३३.३३	-	३७.०५
म्युचुअल फण्ड	३	२.२५	१	१.००	४	४.२५	-६६.६७	३००.००	-५५.५६	३२५.००
ऋणपत्र	५	२.९०	-	-	-	-	-	-	-	-
जम्मा	४८	१४.४४	५५	१८.९९	१०१	५९.३९	१४.५८	८३.६४	३१.५१	२१२.७४

स्रोत: नेपाल धितोपत्र बोर्ड ।

तालिका-२: धितोपत्रको दोस्रो बजारको अवस्था

विवरण	आर्थिक वर्ष			परिवर्तन प्रतिशत	
	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७२/७३	२०७३/७४
सूचिकृत संगठित संस्थाको संख्या	२३२	२२९	२०८	-१.२९	-९.१७
धितोपत्रको वार्षिक कारोबार (रु. अर्बमा)	६५.४३	१६४.६५	२०५.०२	१५१.६४	२४.५२
औसत दैनिक कारोबार रकम (रु. करोडमा)	३०.२९	७०.६६	८९.१४	१३३.२८	२६.१५
कारोबार भएको कूल सेयर संख्या (करोडमा)	१६.००	३०.३६	३९.२९	८९.७५	२९.४१
कारोबार संख्या (लाखमा)	४.८४	८.३९	१३.५७	७३.३५	६१.७४
सूचिकृत धितोपत्रको कुल बजार पुँजीकरण (रु.अर्बमा)	९८९.४०	१८९०.१३	१८५६.८२	९१.०४	-१.७६
सूचिकृत धितोपत्रको फ्लोट बजार पुँजीकरण (रु.अर्बमा)	३१८.७२	६३२.६६	६४१.६९	९८.५०	१.४३
बजार पुँजीकरणमा कारोबारको प्रतिशत	६.६१	८.७१	११.०४	३१.७७	२६.७५
कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा बजार पुँजीकरणको प्रतिशत	४६.४५	८४.१०	७१.४४	८१.०५	-१५.०५
कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा फ्लोट पुँजीकरणको प्रतिशत	१४.९६	२८.१५	२४.६९	८८.१७	-१२.२९
नेप्से परिसूचक	९६१.२३	१७१८.१५	१५८२.६७	७८.७४	-७.८९
नेप्से सेन्सेटिभ परिसूचक	२०४.६७	३६९.०७	३३६.०४	८०.३२	-८.९५
नेप्से फ्लोट परिसूचक	६८.४७	१२५.४१	११६.१४	८३.१६	-७.३९

स्रोत: नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लि।